

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИК ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1961 ч.

ФЕВРАЛЬ

23

ЧЕТВЕРГ

№ 46 (4836).

Өртөө 2 көп.

РСФСР-ниң Төвүнде областарның болгаш автономнуг республикаларның көдөө ажил-агый мурнакчыларының чөвүлел хуралы ажиттыгнан

МОСКВА, (СЭТА). РСФСР-ниң Төвүнде областарның болгаш автономнуг республикаларның көдөө ажил-агый мурнакчыларының чөвүлел хуралы Брежневтин Улуг Ордунда февраль 21-де ажиттыгнан. Президиумга аштер Н. Г. Игнатов, Ф. Р. Козлов, А. И. Микоян, Д. С. Поланский, М. А. Суздоров, Е. А. Фурцев, Н. С. Хрущев, Н. М. Шверник, Г. И. Воронов, В. В. Гришин аштерге чөвүлел хуралдың киражичилери динимтиг, үр адыш чыксаашканы-биле уткаан.

Чөвүлел хуралдың ажылына 1900 хире кижи—көдөө ажил-агыйның мурнакчылары, партия, совет, комсомол ажилдашчылары, тускай өртемчилер киржи турар. Украинадан, Белорусиядан, Латвиядан, Лит-

вадан, Эстониядан, а ол ышкаш РСФСР-ниң Согуз болгаш Согуз-Барыш талакы областарындан хей сангыт аалтылар келген.

Чөвүлел хуралды СЭБП ТК-ның Президиумунун кижитүнгө кавдат СЭБП ТК-ның РСФСР-ниң талазы-биле Бюроунун Даргазын оралташчы Г. И. Воронов ажиткан.

Чөвүлел хуралдың киражичилери РСФСР-ниң Төвүнде областарның болгаш автономнуг республикаларның колхозтарына болгаш совхозтарына көдөө ажил-агый продуктуларын бүүдүрерин улам ынай көздөйдүр талазы-биле кемчелерин чугаалаштыр турар.

СЭКП-ниң ТӨП КОМИТЕДИНДЕ БОЛГАШ ССРЭ-НИҢ МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИНДЕ ССРЭ-НИҢ КӨДӨӨ АЖЫЛ-АГЫЙ МИНИСТЕРСТВОЗУН ЭДЕ ОРГАНИЗАСТААР ДУГАЙЫНДА

СЭКП-ниң Төп Комитеди болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели сөөлү чылдарының дүргүзүндө көдөө ажил-агыйны удурутун эде тургузар талазы-биле улуг ажил чоруттугун деп демделген тур.

Улуг ажил-агыйны удурут талазы-биле эвилелешкен республикаларның өрелерин калбартырып утганган партияның шүтүмүгү дүүштүр ССРЭ-ниң Көдөө ажил-агый министрствозунун өргөзгөнін турган ашкандырышканын, хандырылган болгаш планнашканын хей-хей айтырылганы республикаларга шилчиди берген, а республикалар аразында капитал салышкынынын, техниканын, минералдыг кемчиликтеринин болгаш еске-даа материалдыг хөргөңилерин хуваалдашынын айтырылганы ССРЭ-ниң Кур-плананын өргөзгөнін берген.

Черин эң дээр ажилга база чер ажалының болгаш мал ажалының продуктуларын бүүдүрерин көздөй дээш демселге көдөөниң ажил-шчилеринин инициативаны улам кал-бартып көдөө ажил-агый планнашканын чаа чурумун хулап алган болгаш чедишкенин боттанып турар. Бүрүненин өчтүгү ажалын чорударындан көдөө ажил-агый органдарын чостан. Ол ажалды ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң ханады. Топ статистика өргөзгөнін болгаш оң чер-черде органдарына дааскан.

Чоокко үгө чедир-ле Көдөө ажил-агый министрствозу көдөө ажил-агый техниказын ажыглаарынын болгаш оң септелгенин организастарынын айтырылганын кылып турган. Амгы үгө бо ажил министрстводан база дүүшүр турар. Машиналарны, кемчиликтеринин болгаш еске-даа материал-техниканын хөргөңилерин колхозтарга болгаш совхозтарга садар талазы-биле каттыжышканын тургустунуп турар. Ол каттыжышканын машиналарны септөөрүн болгаш техниканын ажыглаарынын организастар чорукту чаа чорудар.

Мынчанга көдөө ажил-агый бүүдүрүлгенин планнашканын, үчтүгү болгаш өчтүгү чорудары, көдөө ажил-агыйны ашкандырышканын болгаш материал-техниктиг хандырылганы, машина-трактор паркының септелгени дөш ышкаш өргө-хулаалгелер ССР Эвилелиниң Көдөө ажил-агый министрствозундан дүшкен. Көдөө ажил-агыйны айтырылганын хун бүү чорудары дээр оперативтик контрольдун өргө-хулаалгелери база шагда-ла дүшкен дээрин манаа немесе чогуур. Ам колхозтарга болгаш совхозтарга кадрлар өскенде чаксы тарылганы, дүүштүр ажап алышканын болгаш еске-даа көдөө ажил-агый ажалдарын чорудар дугайында чурттугун бүү районларына эвилел министрствозундан айтышкынар бээр чугула эвес аларган. Министрствозун шак ыныг өргө-хулаалгелерин катп тургузар дээр кандыг-даа ордандышканын болгаш чактыг кеп-майыкка катп кирер дээш ол болур болгаш көдөө ажил-агыйны өргө-ажыктарына улуг когаралды чедиргени ол болур ийик.

Бо байдалдарга көдөө ажил-агый органдарының аппаратын үндөсүн-биле эде тургузарынын, ол аппарат хей чылдарга көдөө ажил-агыйны административтик өргөдөл башкарынын аппараты турганындан он өртемниң болгаш мурнакчы дуржулганын чедишкенин бүүдүргөтө непереди шигээдир талазы-биле организастык төп бөдүрүлгенин өргөжөк чугулазын тургустунуп келген.

Бистиң чуртувус бодунун хөгжүлдезинин чаа үезинче, ком-

мунистг инициативады тургузушкунун калбартып чорударынын үезинче кирген.

Партияның болгаш улустун практиктиг ажил-чорудулганын үндөсүн айтырылганын бирээни болза, ам өртемниң болгаш мурнакчы дуржулганын чедишкенин бүүдүргөтө эң калбаа-биле непередири болур. Чүгө артеме, мурнакчы кижилерин дуржулгазына дайнып тургаш, коммунизмниң долу тилелгезинге өргөжөк чугула күш-ажыктын бүүдүрүчүлүгүн ыныг дененели хандырып болур.

Совет көдөө ажил-агый өртеми, мурнакчы колхозтар болгаш совхозтар, бүүдүрүлгенин чаарткычылары социалистг көдөө ажил-агый кып хире байлак аргалары болуп турарын көргүскөн. Чуртка көдөө ажил-агый продуктуларын эл-бекшилин тургузарына өргөжөк чугула бүүдүрүлгенин ыныг дененели бөгүн чедип алган колхозтар болгаш совхозтар Совет Эвилелиниң бүү республикаларында эвээш эвес.

Ам кол чүвө чүл дээр, өртемниң эң дээр чедишкенин, күш-ажыктын мурнакчы аргаларын миллион-миллион кижилерин ажыглап болдурары, бүү колхозтар болгаш совхозтар көдөө ажил-агыйны мурнакчыларынын ажалдан турары ышкаш ышчар ажалдан турарын чедип алыры болур. Бо органдарны чедип алырына Көдөө ажил-агый министрствозунун болгаш оң чер-чер органдарынын ажалы, көдөө ажил-агый органдарынын аппаратынын тургузуу база таарышкан турар ужурут.

Чаа байдалдарга Көдөө ажил-агый министрствозунун кол сорулгазы болза, чер ажалынын культураны улам ынай бедилери, көдөө ажил-агый өртемин хөгжүлдеринге, өртем-шчилел албан черлеринин ажалдарын бүүгү кемчег-биле эки-жеринге, өртемниң чедишкенин болгаш мурнакчы дуржулганы практикага калбаа-биле мөңгөн байдырына, пропагандаларына болгаш непередиригине үндөшкөн көдөө ажил-агый бүүдүрүлгенин бүү адырыларга техниктиг депшигени чорудары болур.

Министрствозун кол сорулгазынын бирээни болза үрелин ажалын болгаш селекция ажалын, министрствозун дайны черлери болгаш ужурут көдөө ажил-агыйны дуржулга станцияларын удурутуу шын организастары болур.

СЭКП-ниң Көдөө ажил-агый министрствозу уксаажымдыга хөргөн, ветеринария ажалын, көдөө ажил-агый культура-ларынын азырталы-биле болгаш хоралакчылары-биле демселдин айтырылганын чорудар хулаалгелер.

Көдөө ажил-агый министрствозунун чугула сорулгазы болза дээш болгаш ортумак мергежилдин кадрларын белеткери организастары болур. Ону чорударга көдөө ажил-агыйны дээш өргөдөл черлеринин болгаш техникумдарынын сургуулары чүгө теоретиктиг билгилерин алган турар эвес, харын олар ол билгилерин практикага эки ажыглап билген, олар өргөдөлүн чорудулганында техниканы шигээдип алган, еске-даа практиктиг чаңдарын билп алган турарына оңа кичээлгөй салдыган турар ужурут. Ону боттандырдыра көдөө ажил-агый өргөдөл черлери хоорайларга эвес, а көдөө райондарга совхозтарынын дегем черлеринге тургустунган турар херек.

СЭКП Төп Комитеди болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүледи көдөө ажил-агый органдарынын ажалы эвезоун эде тургузары оңа ужурут-дузалыг деп айткы турар. Амга чедир-ле көдөө ажил-агыйны адалы эвезоунун ажил-чорудулганы

эдең кемчөөдди-биле канделерге байдалдыг турган, мун-мун тускай өртемчилер дирг организастык ажалдан хооруган турган.

Амгы байдалдарга көдөө ажил-агыйны адалы эвезоуну болза мурнакчы совхозтарын азы колхозтарын баазаныга тургустун районнарда дуржулга-көргүзүлгө ажил-агыйлары болур ужурут. Ол ажил-агыйларга ажалдар тускай өртемчилер болгаш өртемчилер чүгө бодунун дуржулгазын мөңгөөр эвес, харын база еске колхозтарын болгаш совхозтарын дуржулгазын байдар, ажил-агыйны өртемниң болгаш практиканын улам бедик дененелиг чорударын хандыра дээр бодунун зоназынын ажил-агыйныга оңу идепкейг непередири ажыглаар ужурут.

Дуржулга-көргүзүлгө ажил-агыйны өртемчилер болгаш тускай өртемчилер болза эки сортугү өртемчилер, үр-укаалыг малдарын, көдөө ажил-агый культураларын тарып өстүрерин, хөргүнери ажалдан кылырын мурнакчы аргаларын, шөдери кемчиликтеринин системазын база күш-ажыктын бүүдүрүчүлүгүн бедилеринге болгаш продукцианын бот-үезин чигендирче утганган еске-даа кемчелерин боттарынын хандырып турар колхозтары болгаш совхозтары дүргөн шигээдип алган турарына оңа кичээлгөй салыр ужурут.

Бо бүүгү ажалды директивалар-биле эвес, дужаалдар-биле эвес, а ажил-агыйны чорударынын эң эки аргаларын, бүүдүрүлгенин организастарын колхозтарга болгаш совхозтарга практиктиг көргүзүлгө, үндөшкөн сүмелерин берип тургаш чорудар херек.

Дуржулга-көргүзүлгө ажил-агый болза колхозчулар болгаш совхозтарынын ажалыны, колхозтарын даргалары болгаш совхозтарын директорлары, агрономдар болгаш зоотехниктер, инженерлер болгаш еске-даа тускай өртемчилер оңу күзөлдө-биле барып көргөн турар бүүдүрүлгө ажил-агый болур ужурут. Олар анаа малдын эң дээр уксаалары-биле, кемчилерин нормалары-биле, көдөө ажил-агый культураларын бедик дүүштүр сурттары-биле, бүүдүрүлгенин кандыг-бир участогунга механизасташкы-биле танышкы, оларын бүүдүрүлгө канчаар шигээдип ажыглаарынын сүмелин ап болдурар.

Дуржулга-көргүзүлгө ажил-агый колхозче азы совхозче тускай өртемчилер чорудар, олар чогуур байдалдарын барымдаалар, ажил-агыйны шын организастарына дузаны көргүзөр, ажил-херекти башкарып дээр анаа элөөн каш үе ажалдарлар. Тодаргай көргүзүлгө, чижелерге кижилерин өрөдери чаа чүвени пропагандаларынын эң дээшгөй хеври болурун билдир херек.

Көдөө ажил-агый органдарынын ажалын эде тургузары болза көдөө ажил-агыйны хөгжүлдегине өртемниң болгаш мурнакчы дуржулганын ролун улам бедик көдүреринге, өртемин амдыралче, көдөө ажил-агый практиканын улам чокушталдырыла дузалар, ол дээр партианын болгаш чазактын көдөө ажил-агый продуктуларын бүүдүрерин көздөй талазы-биле айткыч планларын боттандырынын чугула чүүү болур.

СЭКП Төп Комитеди болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалы болза:

1. ССРЭ-ниң Көдөө ажил-агый министрствозунун төп аппаратынын тургузуу бадылар.

СЭКП ТК-нын болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалына капсырылга

ССРЭ-НИҢ КӨДӨӨ АЖЫЛ-АГЫЙ МИНИСТРСТВОЗУН ТӨП АППАРАДЫНЫҢ ТУРГУЗУУ

Өртемниң, пропаганданын болгаш мурнакчы дуржулганын непередири-нин өргөдөлү.

Көдөө ажил-агыйны дээш болгаш ортумак өргөдөлгөнін өргөдөлү үрелин ажалынын өргөдөлү үр-укаажымдыга хөргөңи талазы-биле өргөдөлү.

Ветеринария өргөдөлү Суг ажил-агыйны өргөдөлү

Унуштерин карантинанын болгаш камгалалынын талазы-биле күрөч инспекцияны

Дашкыкы чурттар-биле өртем-техниктиг кады ажалдашканын өргөдөлү

Өртем-техниктиг чөвүлел План кылдын

Бухгалтериялыг болгаш арбитражтыг сан кылдын

Кадрлар кылдын

ССРЭ-НИҢ КӨДӨӨ АЖЫЛ-АГЫЙ МИНИСТРСТВОЗУН ЧАНЫҢА ТУРАК ЧЕРЛЕР БОЛЗА:

Көдөө ажил-агый өртемчилерин В. И. Ленин атыг бүгү-эвилел ака-демизия

Көдөө ажил-агый культураларын сортарын шылгаар талазы-биле күрөч комиссияны

Унуштерин хоралакчылары, азырлары-биле болгаш бок унуштер-биле демселдин химиктиг чекстеринин талазы-биле күрөч комиссияны

Бүрүненин көдөө ажил-агый литератарынын, журналистарынын болгаш плакаттарынын ном үндүрер чери (Сельхозизд)

«Союззоветснаб» трези

Биология улестүрүңүз бүгү-эвилел трези

Нога культураларынын үрелин-ерин белеткөр болгаш санды сайгар-тар талазы-биле бүгү-эвилел контро-разы («Союзортсемош»)»

Үр-укаажымдыг малдык белеткелдеринин талазы-биле бүгү-эвилел контро-разы («Союзживконтрост»)»

Гидроветхоз

Средзагприводхозов

Гидросельхоз

ЭВИЛЕДШЕН РЕПУБЛИКАЛАРЫН КӨДӨӨ АЖЫЛ-АГЫЙ МИНИСТРВОЛАРЫНЫҢ ТӨП АППАРАДЫНЫҢ ЧИЖЕК ТУРГУЗУУ

Өртемниң, пропаганданын болгаш мурнакчы дуржулганын непередири-нин өргөдөлү

Көдөө ажил-агый кадрларын бедилээринин өргөдөлү

Үрелин ажил-агыйнын өргөдөлү үр-укаажымдыга хөргөңи талазы-биле өргөдөлү

Ветеринария өргөдөлү Унуштерин камгалар талазы-биле өргөдөлү

Хөргүнери камгалар болгаш экижер, чер ажалының болгаш чер фондуларынын күрөч үчүдүнүч талазы-биле өргөдөлү

Өртем-техниктиг чөвүлел Капитал тутуугун өргөдөлү (азы кылдын)

План-саң өргөдөлү (РСФСР-ге, Украина ССР-ге, Белорус ССР-ге, Казак ССР-ге тускай план өргөдөлү болгаш сан өргөдөлү организастар)

Төп бухгалтерия

Кадрлар кылдын

ЭВИЛЕДШЕН РЕПУБЛИКАЛАРЫН КӨДӨӨ АЖЫЛ-АГЫЙ МИНИСТРСТВОЗУН ЧАНЫҢА ТУРАК ЧЕРЛЕР БОЛЗА:

Республикага ужурут-дузалыг өртем-чилер албан черлери (азна болгаш адырлар институттары, дуржулга станциялары, лабораториялар болгаш өскөдөр-даа)

Дээш болгаш ортумак тускай өө-редилге черлери база көдөө ажил-агый талазы-биле доктаамал ажил-даар курстар

Ном үндүрер чер «Зоветснаб» конторазы

Республика болгаш областар аразы-нын ветеринария-бактериология лабораториялары болгаш ветеринария поликлиникалары

Үр-укаажымдыг малдык белеткел конторазы

Ары ажалынын конторазы (азы ары ажалынын трези)

Торгу ажалынын республика конторазы (торгу ажалы сайзыраңгай республикаларга)

Үрелин контрол лабораториязы

Малды сүрүп олардыр олардын ажалынын чер тургузууны экспедицияларылг, бөдүлтериг болгаш оларлардыг чер тургузууны талазы-биле республика төлөвилел институту (РСФСР-ге, Казак ССР-ге, Узбек ССР-ге, Талжик ССР-ге, Грузин ССР-ге болгаш Биргиз ССР-ге)

Унуштерин хоралакчылары болгаш азырлары-биле демселдин талазы-биле районнар аразында отрядтарылг унуштерин камгалар талазы-биле республика станциязы (областарга хуваалдаш республикаларга)

Көдөө ажил-агыйның КРАЙ, ОБЛАСТЬ ЭРГЕЛЕЛИНИҢ ЧИЖЕК ТУРГУЗУУ

Өргөдөлүн начальниги

Край, область көдөө ажил-агый-нын дуржулга станциязы ол оң-биле казы өртемниң, пропаганданын болгаш мурнакчы дуржулганын непередири-нин кылдын болур областын дуржулга станциязынын директору болза, өргөдөлүн начальнигинин бири оралкычы

Үрелин ажалынын кылдын Унуштер камгалалынын кылдын Үр-укаажымдыга хөргөңи талазы-биле кылды

Ветеринария кылдын

Хөргүнери камгалар болгаш экижер, чер ажалының болгаш чер фондуларынын күрөч үчүдүнүч талазы-биле өргөдөлү

Өртем-техниктиг чөвүлел Капитал тутуугун өргөдөлү (азы кылдын)

План-саң өргөдөлү (РСФСР-ге, Украина ССР-ге, Белорус ССР-ге, Казак ССР-ге тускай план өргөдөлү болгаш сан өргөдөлү организастар)

Төп бухгалтерия

Кадрлар кылдын

ЭВИЛЕДШЕН РЕПУБЛИКАЛАРЫН КӨДӨӨ АЖЫЛ-АГЫЙ МИНИСТРВОЛАРЫНЫҢ ТӨП АППАРАДЫНЫҢ ЧИЖЕК ТУРГУЗУУ

Хөргүнери камгалар болгаш экижер, чер ажалының болгаш чер фондуларынын күрөч үчүдүнүч талазы-биле өргөдөлү

Өртем-техниктиг чөвүлел Капитал тутуугун өргөдөлү (азы кылдын)

План-саң өргөдөлү (РСФСР-ге, Украина ССР-ге, Белорус ССР-ге, Казак ССР-ге тускай план өргөдөлү болгаш сан өргөдөлү организастар)

Төп бухгалтерия

Кадрлар кылдын

ЭВИЛЕДШЕН РЕПУБЛИКАЛАРЫН КӨДӨӨ АЖЫЛ-АГЫЙ МИНИСТРВОЛАРЫНЫҢ ТӨП АППАРАДЫНЫҢ ЧИЖЕК ТУРГУЗУУ

Өртемниң, пропаганданын болгаш мурнакчы дуржулганын непередири-нин өргөдөлү

Көдөө ажил-агый кадрларын бедилээринин өргөдөлү

Үрелин ажил-агыйнын өргөдөлү үр-укаажымдыга хөргөңи талазы-биле өргөдөлү

Ветеринария өргөдөлү Унуштерин камгалар талазы-биле өргөдөлү

Хөргүнери камгалар болгаш экижер, чер ажалының болгаш чер фондуларынын күрөч үчүдүнүч талазы-биле өргөдөлү

Өртем-техниктиг чөвүлел Капитал тутуугун өргөдөлү (азы кылдын)

План-саң өргөдөлү (РСФСР-ге, Украина ССР-ге, Белорус ССР-ге, Казак ССР-ге тускай план өргөдөлү болгаш сан өргөдөлү организастар)

Төп бухгалтерия

Кадрлар кылдын

ЭВИЛЕДШЕН РЕПУБЛИКАЛАРЫН КӨДӨӨ АЖЫЛ-АГЫЙ МИНИСТРВОЛАРЫНЫҢ ТӨП АППАРАДЫНЫҢ ЧИЖЕК ТУРГУЗУУ

Өртемниң, пропаганданын болгаш мурнакчы дуржулганын непередири-нин өргөдөлү

Көдөө ажил-агый кадрларын бедилээринин өргөдөлү

Үрелин ажил-агыйнын өргөдөлү үр-укаажымдыга хөргөңи талазы-биле өргөдөлү

Ветеринария өргөдөлү Унуштерин камгалар талазы-биле өргөдөлү

Хөргүнери камгалар болгаш экижер, чер ажалының болгаш чер фондуларынын күрөч үчүдүнүч талазы-биле өргөдөлү

Өртем-техниктиг чөвүлел Капитал тутуугун өргөдөлү (азы кылдын)

План-саң өргөдөлү (РСФСР-ге, Украина ССР-ге, Белорус ССР-ге, Казак ССР-ге тускай план өргөдөлү болгаш сан өргөдөлү организастар)

Төп бухгалтерия

Кадрлар кылдын

ЭВИЛЕДШЕН РЕПУБЛИКАЛАРЫН КӨДӨӨ АЖЫЛ-АГЫЙ МИНИСТРВОЛАРЫНЫҢ ТӨП АППАРАДЫНЫҢ ЧИЖЕК ТУРГУЗУУ

гаш малды тарып боозалырын чору-дар талазы-биле сүмелерин ажаллап кылыр; көдөө ажил-агый унуштерин хоралакчылары болгаш азыр-лары-биле демселдин талазы-биле кемчелерин ажаллап кылыр; дуржулга-көргүзүлгө ажил-агыйларына болгаш агрохимлабораторияларга өртем-методистиг удурутулганы боттандырар.

Ук крайга азы облуска ажаллап турар элөөн каш өртем-шчилел албан черлери крайда, облуста бар аларган таварылгада көдөө ажил-агыйны край, область өргөдөлүгүн өртем кылдынын өргө-хулаалгелерин областын көдөө ажил-агый дуржулга станциязына азы областын көдөө ажил-агый дуржулга станциязын өргө-хулаалгезин күзөлдөй өртем-шчилел институтуна (азы дээш өргөдөлү черинге) даг-зыр.

Ук крайга азы облуска ажаллап турар элөөн каш өртем-шчилел албан черлери крайда, облуста бар аларган таварылгада көдөө ажил-агыйны край, область өргөдөлүгүн өртем кылдынын өргө-хулаалгелерин областын көдөө ажил-агый дуржулга

БӨГҮН — СОВЕТ АРМИЯНЫҢ БОЛГАШ ШЕРИГ-ДАЛАЙ ФЛОДУНУҢ ХУНУ

А. Твардовский

ВАСИЛИЙ ТЁРКИН — ДАЙЫНЧЫ (Шүлүгүлөдөн очулдурган эге)

СЕГИРЖИП АЛГАН

Ушпас кылдыр дагаалап дег,
Узун сымныг, кычын немец,
Улут сепкип, дезер хөөн чок,
Улур көржүп туржуп келген,
Кырын толуп, салын чүзөн,
Хымыр болгаш камыг немец
Хары чөр — дайын шөлүгө
Хандыр удааш, оттуп келген,
Кеделеш кылдыр соптар болаш,
Херлип-херлип чык-ла кылган,
Орус хол-хал кеткен холу,
Ожук-даш дег улут болган,
Өлүм-биле кезе көржүп,
Өскээр көрбөй тулуп чорашан
Төркин ону дораан билген —
Дедир-төрөн күштүг турган,
Дезитерде хавын кактаар,
Камгалага камнаны бооар,
Халдап турда калам апаар
Дээди хоюлуу дайынмы-дыр,
Чалгын сый дажыптар дээш,
Шагайткан немештин
Хаваандыма шериг оолак
Хайра чок тутсу каапкан,
Харже ханын Төркин ынчан
Каккырыптар кайсы чорда,
Катап база демги немец
Кастыктыва шамчымыткан,
Окут боону көржүп кылбайн,
Олар ынчаар дуже берген,
Шитпиралг демселеге
Чидг бижек херек турган,
Ак хар хыраа дуже берген,
Агы чүве боодаар чак чок —
Дитерин сый шалтырбас дээш,
Төркин чайлап, быладан турган.

Камгалаанып турбуже-ле,
Кажар немец муризыткан:
Төркинни кара баары
Дештип үнүп келир чаккан,
Алгырыпкаш, күжүр Төркин
Ам-на шынап канчаайн болаан,
Чаяан болуп, чык-адак
Чаштай бергеш, тынныг үнген,
Кованайнып туруп келгеш,
Корткан олчаан немец кейни
Кулажылап шанча каапкан,
Кыры сөөгүн сып ал чаккан,
Хол-даа канчаар, дим-даа канчаар

Өске кижн көрбөз дээштин,
Өкпелөөн Төркин-дир...
Амы-тынны артынга каап,
Адаан-чааже кирген төл-дур,
Аай холун бертип алгаш,
Арай соора тулуп турган,
Эрги балык катап частып,
Эй-сөөгү кызырт-даа дээр,
Солай бооп төрөн бола,
Шошка демек топлак туртай,
Төркин ханын чода тулуп,
Төркин арас тутчуп келгеш,
Демги немец база кошкан,
Эй баштай турган дег,
Эмдик күш-даа кайда боору,
Доу соккан кызыл-кап дег,
Тоомча чоктар чыткан
Чымыг ханыр дошпаган бол,
Чымыг согуш үнүп келген,
Чоргар-дыр сен,
Чоргар дым мен,
Сойлук-тур сен,
Сойлук-тур мен,
Аза сен бе,
Аза-дыр мен!
Чаным бибейе барган-дыр сен,
Чаным дошкун Төркин мен,
Кежи сооп кааптар мен,
Көргөлө чок азам-дыр мен,
Өлүмүм кым кортпазыл хан,
Өлүрүмү кым кезе көөрү?
Аза-да бол, Бистиң аза
Азалардан артык аза,
Көзгөлө чок соп-тур, теп тур,
Хендирбес сыйк тулуптар мен,
Өлүрүмүз, мылк-ок бооп,
Өзүн өттүр шымын бээр мен,
Оорганым чавыдактааш,
Оорзаайн деп мындам сен бе?
Шору-дур сен, Чес бөрт туткаш,
Соп каайн деп бе, бөрүжөккөй?
Өлү чарлым чаштыр чаккаш,
Дөзөктөн каан гранатты
Дедир холдап Төркин туткаш,
Өштүүн таалыр салба шапкаш,
Узай каапкан, демги немец
Ушкан союда сураг барган...
Дегит хөрзөн берзенинчеш,
Төркин харны чип каап орган,
Чоруу чогааш, улут тынны,
Човызын чыгыр орган,
Далазгын күөстөш,
Дамгаар эртен хайгымычдан
Баталычче чанын орда,
Магаданыч ханчаар, өөрүм!
Совет черлер басын чораш,
Чогуш чүп болавазым!
Очмакпаан немеш боону
Оорзаайнга чүлөт чораш,
Дүп тууан өчүр «кылдыр»
Барыксаваан чөрдүм дег,
«Дүгөн бас» деп сымдыр сүрүп,
Базым орда, таан таптыр,
Кайнаар байн деп, сүттөйин деп бе?

Бодунуң шеринге чон ынак!

Тайбыңны болгаш улустарның айыыл чок чоруун камгалап турар

Демиседид болгаш тилелгелер-
ниң аадырлар оруун эркен Совет
Чепсектиг Күштериниң 43 чыл бол-
ган оюн бистиң чуртувустуң улустары
оңа чымыл-биле болгаш чоргаар-
даккы өөрүшкүзү-биле демделеп
турар.

Коммунистг партия болгаш оң
баштыкчы В. И. Ленин Кызыл Ар-
мияны Октябрьдин социалистг Улут
революцияның революстг тул-
чутушунарының одуна тургускан.
«Со армия революцияның чаалап
алдышкыны, бистиң улусчу эр-
ке-чагырагысты, солдаттар, ажал-
чынар болгаш тараачынар депу-
ттарының Советтерин, бүтү-ле
чаа, бодунуң демократтыг тургу-
зуну улустун бугу дайыннары-
нда камгалаар хуваагелгеге — деп
Кадимир Ильич чүгалаан (Чогаал-
ыр, т. 26, арн 381).

Ажылчын-Гараачынарның Кы-
зыл Армияны тургустууга дораан-
да герман империалистеринг ара-
анданырга болгаш капиталистг
14 курунелеринг диктинге чедир
песелгенг армияларга уду, а
оңа шынап иштики контрреволюция-
ның күжүгө уду кадыг-дошкун
демселеч кирген. Ам-чуттун бол-
гаш урелишкениң үзүнде уш
нык аажы уруучулар оңа эвес
демселеч Кызыл Армия интервен-
ционеринг каттышкан күштериниң
оңа, оларның чалчаларының —
Венгрияны, Болгарияны, Данияны,
Бельгияны, Брандбург болгаш еске-
леринг даа контрреволюстг күштерин
чыла шап шыдан.

Социалистг курунениң болгаш
оң армияның тургустууларының
баштагы хуниеринде өгөлөө-ле
оюну өтү дегенниң улустары им-
периалистг реакцияның кара са-
мыштыг күштеринге уду турп
шылдыр күчүгүт күш кылдыр кө-
рүп келген.

Ада-чурттуң Улут дайынның
аадырлар бистиң Чепсектиг Күш-
териниң улусче кадыг-шыныгы
ымагалда таварышкан. Эжелен ча-
мырып алганы барык бугу Европа-
ның шериг-экономикаг күчүзү
оюнага бараан болдуруп алган гит-
леринг Германияга уду оң дайын
бистиң Төрөн чуртувустуң уау-
стынны хай-хей чүс чылдарда тө-
вүзүнде көрүп эркен дайыннары-
ның иштиген эң-де аар-берге да-
нып болган.

Ваш уду мобилизаттыктын ал-
ган гитлержи араатанарының Совет
Эвилелине оор ёзу-биле херенгер
аадырны Кызыл Армияны болгаш
Шериг-Далай Флудун аажок берге
айдалага таварыштырган. Дайын-
ның баштагы аайларында бистиң
армияны, артык күштүг дайын-
ыла кадыг-дошкун, хан төгүшкүн-
дүг тулчушкуннары кылбышан,
өзөөн хоорайларын болгаш суура-
ны түр чаа калгаш, чуртун хам-
чымычче аткаарлаар ужура тавары-
шкан.

гунуң, ылагы Сталинград чогу-
нун улут тулчушкуннарына бис-
тин армиямыс фашистг эжелекчи-
леринг шериглеринге күчүгүт со-
гушкуннары таварыштырган. Оң
тилелгелер улустун оң ар-
мияның сорун бижылап, фа-
шистг Германияның чыла шалты-
рарының чылаш чогуна бугуради
оарга берген. Оң тилелгелер гит-
лержилерге куудандырган Европа-
ның улустарын демселеч сорук
кирген болгаш фашизмниң күжүгө
оларның удурлаанычы аргаларын
бедиткен.

Курек чогуна, Украинага, Бело-
руссияга болгаш Балтыг кыдынга
болгудан тилелгелер тулчушкун-
нарга Совет Армия фашистерге шит-
пиралг аштырышканын таварыш-
тырган болгаш оларның артыкчыла-
рын бистиң чуртувустун девискээ-
ринден үндүр сывырган. Ада-чурттуң
Улут дайынның сөөлүгү кезеде
Совет Армия фашистг аг-шериглер
Польшаны, Румынияны, Болга-
рияны, Венгрияны, Чехословакия-
ны болгаш Чөөн Европаны еске-
даа чуртарының девискээригине
чыла шапкан болгаш дайынны тил-
елгелер-биле доосушкан, тилелге-
ниң Тутун Берлинни кырына
кысктыкан.

Бистиң улагувус болгаш оң а-
дырлар Чепсектиг Күштерин күштүг
болгаш өлүмүт айымдыг дайын-
ыла демселеге эң-де кадыг-шыныгы
шытагалды алдарың-биле тулуп
шылды. Калчаар-да аажок улут кү-
женишкениң болгаш когаралары-
ның үзү-биле олар социалистг
Ада-чурттуң хосталганын болгаш ха-
марышпас чорун камгалап алган
быза Европаны болгаш бүтү деге-
гейиң улустары фашистг кула-
нышкыны айымдыдан чылапкан.

Ада-чурттуң Улут дайынның
Совет Эвилелиниң тилелгези болза
Коммунистг партияның болгаш оң
Тен Комитетиниң улуттугалың-биле
недип алдыган. Партия совет улус-
ту болгаш оң дайынчыларын Ада-
чурттуң чөптүг дайынчы сорук
кирпир, оларның күженишкенини
катыштырып база башкарып турган.
Дайынның төңүзүнде Чепсектиг
Күштерге үш миллион аажы комму-
нистер турган, оң дөргө партияның
бүтү составының барык 60 күзүг
болуп турган. Коммунистг фронтга-
да, тымыла-даа мурунку одуртта
туржуп, массаларын баштап турган.

Бодунуң төрөн чуртунун хоста-
лганы болгаш хамарышпас чоруу
дөш, бүтү дегейиниң улустарының
эң келир үези дөш ханын төк-
көн болгаш амы-тынны берген ма-
дырыг совет дайынчыларын дуга-
ында чырыктыктыг тураскал совет
кижлдерин болгаш гитлержи эже-
лекчилерден хосталган еске-даа чур-
тарын улустарының чуректеринг
мөггези-биле чурттар.

Дайынның төңгениң сөөлүнде,
Коммунистг партия совет улус-
ту бугу күжүг улус ажал-агыын ка-
тап тургузарыңче болгаш улам ынап
кожугуриңче, социализм тургузуш
куну доозарыңче болгаш комму-
низмге чоорту шилчилгеже угалдыр
ган. Оң байдалдарда бистиң партия
ымытк даштыкы политиказының бо,
соругагы болза бижык болгаш үг
тайынны хандырып, капитализм-
ден адырлап чурттарын чач амы-
дыралды тургузуш алырныга дуза-
лары болуп турган. Капиталистг
системадан үнген чурттар-биле Совет
Эвилелиниң экономикаг болгаш по-
литиктиг сыйык кады ажалдажылга-
зын ачымды дегей ареназынга
социализмниң туржук бижыккан.

★ ★
В. И. ЧУЙКОВ,
Совет Эвилелиниң
Маршалы
★ ★

кунун калбарынын чедикшиңниг
ботандырып турар. Социалистг ла-
гериниң еске чурттары социализм-
ниң үндениниң чедикшиңниг со-
циалистг саймунгай ниятлелди
тургузарының үезинче кирпикен. Со-
циалистг курунелер дегейиниң хө-
жүдөинге күчүгүт садырны чеди-
рип турар. Амгы үезин аң чутула
айтырылгын тайынчын, демокра-
тияны болгаш социализмниң эрге-
ажыктарында дүштүр, чазы-биле
шитпиралг болурунуң бөттүг ар-
галы тыптып келген.

Иччалажак дегейиниң чаз да-
йынның айымы ам-даа шутт чыл-
латтырмаан. Империалистг халда-
чы шериг блоктарының системаны
тургузуп, социализм чурттары лас-
киндир шериг баазаларын организа-
тавышкан, адролт чепсегелениш-
кенин эңдере бугуруп, барылы-гер-
ман милитаризми болгаш дайынчы-
рактары күштүгү-биле чепсегел-
турарлар. Амгы үезде бугу капитали-
стг чурттар шериг хергедегеринге
бир чылда-ла 85 миллиард аажы
долларын чарыгдан турар. НАТО-нун
тургустуунан бээр эркен оң
чыдарыны дугурада оң блоктуң
кежигү чурттарының шериг чарыг-
да 555 миллиард 445 миллион
доллар болган.

Мындай байдалдарда Коммуни-
стг партия болгаш Совет чазак я-
дролт чепсегел-биле, ону алып үндүр-
өң чаз чепсегер-биле болгаш еске-
даа дайынчы техника-биле бодунуң
Чепсектиг Күштерин хандырап ужу-
га таварышкан. Оң чорук социализм-
ниң лагериниң шериг күчүзүн улам
бижылаарыңч болгаш оң лагерже
империалистеринг агрессии халда-
шканын болдурабын магадлаары-
ңч артаган берген.

Амгы үезде Совет Эвилели болгаш
социалистг лагериниң еске-даа
чурттары экономикаг болгаш поли-
тикаг улут чедикшиңнерин чеди-
п алганар. Дегей аренамыда күш-
терин денигүр байдалы соци-
ализмге аажыгүт кылдыр чиди-биле
өскөргөн. Моон ачымды ниятлелди
амыраалында дайынны чылдыр
болуп арта бар апарган. Аңаа кол
чүзүдә чүдүлөр болза ангы-ынгы
ниятилди туртууга чурттарының
тайынн кожа-хөлбө логуннарының
политиказын чорудары, адролт ше-
велделерин соксарды, чепсегел-
нишкенин бүтү-ниити болгаш буруу
дүжүрери болуп.

Хары-на шак ыдыт политиказы
Совет Эвилели чайгылыч чок, шу-
дугу чорудуп турар. КНО-нун Кол
Ассамблеязының XV сессиязыга чу-
газынга В. С. Хрущевтин айтылган
болза: «Чепсегеленишкенин чүлө-
бүтү-ниити болгаш бүтүн дүжүрери
бижык тайынны болгаш кижн тө-
релгетениң оожургалды хандырып
шылдыр... Бир эвес барын, талакы
курнелер чепсектиг күштерден бол-
гаш чепсегеленишкениден айта-
лырчыне, дайынны чорударының чеп-
сектерин ууткаарыңче баар болза,
социалистг чурттарга чепсектиг
күштерин болгаш чепсегеленишкени-
ниң камыг-даа херэз чок ала-
ыйк, ракетта шерини, армияны,
флотту, ужал чүтүлү болгаш агар
халдашкыныга уду камгалады
хөвсөр арттарының камды-даа
чылдаанын артык ийик».

тиң чазавыска болгаш тайынның
могаг чок демселеччи Н. С. Хру-
щевка чер дегейге тайын дөш
ажыр-соксал чок демселе дөш ө-
рүп четтаргенин илереп турарлар.

Мадырыг Совет Чепсектиг Күш-
тер, бодунуң 43 чыл оюна ужураш-
тышкан, коммунизм тургузушкуну-
нун, тайынның болгаш улустарының
аймыл чок чорунун камгаладына
серемчелдиг турп турар. Ам үе-
де Чепсектиг Күштерин чаз кол
дөвир — ракетта шеригтери тургу-
стуга. Олар адролт чепсегел-биле
чер бөмбүрзенин кайы-даа булуңу-
га күчүгүт согушкуну кылып шы-
даар аргалыг. Чепсектиг Күштерин
өске бугу-ле дөвирлери баар ра-
кеталыг чепсегел-биле чепсегелте-
рген.

Бистиң адролт чер шериниң, ужал
чүтүлүгү, флудуз болгаш агар
халдашкыныга уду камгалап ше-
ригис шылар талазы-биле чаар-
тылган. Ракета-адролт чепсегел-биле
болгаш бирги чергенин куяк-танка-
лыг база еске-даа дайынчы техника-
ыла хандырылган оң шериглер
эртен дайын үезиниң шериглерин-
ден үнденин-биле ылагыды болгаш
амгы үезин дайынчы эң-не варын
соругалары болгаш операцияларын
чедикшиңниг шитпиралг шыдаар
аргалыг.

Совет Эвилели амгы үезде шериг
талазы-биле эң-не күчүгүт күрүс
апарган чажыт эвес. «Иччала-даа
бир оң артык күштүг ажалгаарын
күсөйиң турар бис. Бир эвес барын
талакы улут курунелер бугу
ынчаар кылды болза, бистиң бугу
чепсектерини бөгү-даа ууткап
кааттарыга бөден бис. Бо болза
бистиң чүткүлүстү, бистиң поли-
тиказын эң-не дөди илери-биле
тодарып турар» — деп аң Н. С.
Хрущев медеттөө.

Совет Чепсектиг Күштерин күчү-
гү оларын чүлө техникаг чепсегел-
лешкенинде эвес. Оларын күчүзүн
уеер дөш Коммунистг партияның
улуттугалында болгаш марксизм-ле-
низмниң мөгге дикг идеяларын-
да.

Шериглерин дайынчы белеткени
бедиткенге СЭП ТК-ның октябрь
(1957 ч.) Пленумунун армияга бол-
гаш флотка партияг-политиктиг
ажыды акжидер дугайында шит-
пиралг болгаш партия эге организация-
ларының секретарларының Бугу ар-
мия чөвүлө хуралының Доктаалы
улут рөвүлө ойлаан. Бо бүтү Чеп-
сектиг Күштерге Коммунистг партия-
ның улуттугү рөлия улам улус-би-

ле бедиткен, армияны болгаш флот-
тун улус-биле, чер-черде партия бол-
гаш совет органнар-биле харылаа-
зын бижыталаан.

СЭП ТК-ның январ Пленумунун
шитпиралгериңе сорук кирген ар-
мияны болгаш флотун дайынчыла-
ры, чаз, дайынчы техниканы шы-
гөлдү алырныга дайынчы болгаш
политиктиг белеткенин терминер-
ниң одурун көвүдөргө, тер-
гин салбарларын болгаш кезектер-
ниң салып көвүдөргө, а оң иш-
каш дайынчы өөредилгеге улам бе-
дик көргүзүлгенин чеди алыр дөш
социалистг чарышты улам калбар-
ларыга улут чедикшиңнерин чеди
алышкан, бистиң партияның XXII
съездиндеге уткүштүр аки бе-
леткенип турар.

Совет Чепсектиг Күштерге дайын-
чылар чүлө дайынчы болгаш поли-
тиктиг кижилдигини улут шө-
лазын эртип турар эвес. Оларын
дык хөй коммунистг ниятлелди
тургузарына херетиг тускай мерг-
жилдерин база чеди ап турарлар.
Курамырже халашкан дайынчылар
тудугларда, заводтарда болгаш фаб-
рикаларда, колхозтарда болгаш сов-
хозтарда дык аки ажалдап турар-
лар.

Чер-черде партия болгаш совет
органнары соругалам болза, Совет
Армияны болгаш Шериг-Далай Фло-
дун кадрларын халышканын сагыш
салышканы болгаш кичөөн-
гей-биле хурөөлөрү болуп.

Совет Чепсектиг Күштер-биле ка-
ды социалистг лагериниң чурттар-
ынын амы-дунга армияларын тай-
ынны болгаш аймыл чок чоруктуң
камгаладына турп турар. Олар-
ның дайынчы кады ажалдажылганы
эртен дайынга фашизмге уду кады
демселеге төгүлгөн хан-биле канна-
тылган.

Төрөн чуртка, Коммунистг пар-
тияга болгаш Совет чазакка кызы-
лаар чок беринген, бодунуң улусу-
нун шыныч оолдары — совет дайын-
чылар бодунуң патриотчу болгаш
интернационалчы хуваагелерин моон
сонгаар-да алдарың-биле болгаш
төлетип-биле күтүсөдү, тилелге-
лерин аллары-биле бүргеттиген
дайынчы тутарын бедей-биле тур-
дар. Олар Октябрьниң улут чаалап
алдышкынынын камгаламыга,
бистиң Ада-чуртувусту, социализм-
ниң лагерин чуртарынын күрүс
эрге-ажыктарынын, тайынның бол-
гаш бугу улустарының аймыл чок
чорунун камгаламыга серемчелдиг
туржурлар.

Чер-черде партия болгаш совет
органнары соругалам болза, Совет
Армияны болгаш Шериг-Далай Фло-
дун кадрларын халышканын сагыш
салышканы болгаш кичөөн-
гей-биле хурөөлөрү болуп.

ГВАРДЕЙЖИ СОЛДАТ — ТАЙБЫН ИШТЕ

Хыт дээр анык оол Ховалыг Кал-
бактын шериг албанын эрттирер үези
гитлерчи араатанарының Совет Эви-
лелинге оор ёзу-биле халдааны-биле
кыскырылган. Бизди өйдө Төрөн
чурту камгалаары кижн бутурунун
ыдыктыг хулаагы болуп дээрзин ол
эки биллп турган. Удавайн Х. Кал-
бак Араттың Революстг Шеринче
чорудушкан.

АРШ-ка албан эрттирп тура, да-
йынчы болгаш политиктиг белетке-
лери кызымаккай өөренип, Ада-
чурту камгалаарына хымамчалыг
белеткенип турган. Совет чурту фа-
шистг араатанардан камгалаарына
киржи оон изиг түзүлү болуп тур-
ган. Ол күзүл «Ботландар»-да, 1943
чылда тыва эки-турчылар-биле жады
Ада-чуртуң Улут дайынның фронт-
тузуче Ховалыг Сербеевич Калбак
хыпкан. Тыва эки-турчы өөрү-биле
кады Х. Калбак он-он суурлары хос-
таарына киржише. Ровно болгаш
Дубно хоорайларын хостап турда

Эртен дүшкен экин-өөрүг
Эртен көргөн, танып каапкан,
Амы-тынны келгенин дээш,
Амыраары кончуп болуп,
Оңа кылдыр булаашты,
Оңа таптыг дужаап бээр сен.
Сетким-салгыш ханымыдан
Чемил-деген хундүлөөрлер,
Далчы көргөш, старшина
Калба тулуп бараалгай бээр.
Дайын төнмөн. Чымыг сууга
Тавар чинчэн, уду ал дээр.
Дүгдө, мында фронтугу,
Дүвү хаттыг февралды,
Алар-аттыг сурагаларын,
Айдым черге чурттары дээш,
Карак одуу кызыналар,
Ханык тулуп болуп турган.
Оруздан очулдурган,
М. КЕНИН-ЛОПАН.

БИСТИҢ ТӨРӨН ЧУРТУВУСТУҢ КЫЗГААРЫНЫҢ КАМГАЛАКЧЫЛАРЫ.

УЛУСТАРНЫҢ УЛУГ КИЛЕҢНЭЭШКИНИ

Шыңгы харысалгаже

Конгонун национал маадры, премьер-министр Патрис Лумумбаны болгаш ооң дайынчы эштери — сепаттаң даргазы Жозеф Омито, министр Морис Мполону империалистерниң болгаш оларның чалчаларының араатаныгъ эзу-биле өлүргенине холбаштыр. Совет чазактын Медегелиниң дугайында режиссер С. Майер областың национал хөгжүм-ши театрының коллективиниң митингинге чүве чугаалаан. Конгонун адалары күрүне ажылдакчылары араатаныгъ эзу-биле өлүргөн Чомбени, Мобутуну, Касавубуну шыңгы алааларын болгаш империализмин ханыг эрге-ажыктарын класкалы-биле камгалап турар Даг Хаммаршельдини КНО-нуң чыгыне секретары хулаагынден дүжүрени эш Майер негези.

— Каттышкан Нацпалар Организациязының ак-көк өңүт түтү-биле шынынып алгаш, конго улустун

Конгонун чону-биле кады бис

Конго улустун маадры Патрис Лумумбаны болгаш ооң дайынчы эштери дерини эзу-биле өлүргенине Кызылдын пассажирлер АТБ-зының ажылчылары болгаш албан-хаакчылары, техниктиг ажылдакчылары боттарының ийленди илереткен митингге чыгып келгенер. Хосталга болгаш хамаарышпас чорук дээш демиселчини өлүргениниң дугайында диниздиги болгаш Совет чазактын Медегелини митингиниң киржикчилери улут кичээни-биле динизаанар.

— Конго улусту камгалаар дугайында Совет чазактын ап чоруду турар кемчелерин бистер деткир бис—деп, инженер эш Шимид чугаалаан. Он ийаи ол мынча дээн: — Конгонун чонун бастып, дорамчылар чорукту моон сонгаар болдурбас керек. Совет улус Конгога хосталга болгаш хамаарышпас чорук дээш демиселди улам деткип, бүгү кемчелерин ап, ону харын улам күштедирер дээрин белги, америк империалистер билди алдынар!

— Өлүргөн патриоттар Патрис Лумумба, Омито, Мполо оларның кадыларының болгаш ажы-толунун,

Частың демдээ. Фотохудож. С. Феоктистову.

Өлүрүкчүлери ялалаар

«Чолураа» колхозтун клувун колхозчулар болгаш көдө интеллектуалдар шыгырт долдур олурупкан. Конго улустун национал маадры, колонизаторларга удуу чалдын чок демиселчи Патрис Лумумбаны болгаш ооң эштерин араатаныгъ эзу-биле өлүргениниң дугайы митинг мурнунда-ла динизаан кижилерниң килеңнээниден арын-шырайы ширини турган.

Ажылчы чоннар депутаттарының Улут-Хем район Советиниң куускомунун даргазы эш Түметей П. Лумумбаны болгаш ооң эштерин араатаныгъ эзу-биле колонизаторларын болгаш ооң чалчаларының өлүргенине холбаштыр Совет чазактын Медегелини чыгыпнарага тайыбыраалаан. Илеткели чугаалап турда-ла Медегелини деткоң: «шын-дыр», «ынчанмай санчаар» дигилээн өстөр, колхозчилик болгаш чалча өлүрүкчүлерге килеңнел, оларын кармаан — «араатанары», «өстөри» дигилээн өстөр оон-моон динизаан кээп турган.

Бир дугаарында колхозчу механик

Негеп тур бис

Бодунун чонунун хосталга болгаш хамаарышпас чорук дээш чагай керекке бердинген Конго республиканын дүрүм эзулар чазактын премьер-министри Патрис Лумумбаны болгаш ооң эштерин белги колонизаторларын, национал саттымчыларын араатаныгъ эзу-биле өлүргениниң дугайында динизаан Тес-Хемниң хей-интининиң килеңнээшкенин база хаймыктырган.

ВЛКСМ райкомунун февраль 15-те болган V пленумунун киржикчилери ол динизаанга холбаштыр митинг эрттиргенер. «Хосталга ынакчылык конго улустун национал маадры Патрис Лумумбаны сакшытып-биле өлүргөн чорук бүгү бурунгаар депшилгелиг кичи төрелтенин килеңнеткен. Тес-Хемниң комсомолчулары болгаш бүгү аныктары тайбынның дайынчылары ол үүлгедин көр-хөөн чоту-биле кармап, бүгү совет улустун килеңнээшкенине нурусту каттыштырып тур бис. Белги колонизаторларын саттымчы өлүрүкчүлери тудуп хорутулаш, ялалап шидерин. Хаммаршельдини КНО-нуң чыгыне секретары албан-хулаагынден дүжүрени анаа чүве чугаалаанар негеп турган. Патрис Лумумбаны өлүргөн чорукка холбаштыр Совет чазактын Медегелини бүгү совет улус-биле бир эл-сепкилдиг деткип тур бис» — деп, митингиниң киржикчилери медеглезеэн.

М. ОЮН.

ЛАОСТА БАЙДАЛ

ХАНОЙ. (СЭТА). Лаоска түр үеде оожургал болган сөөлдө кара-кызыл туучушкуннар катан эгелээн. Кушпалар шынааынче шабар халлашкыннары чоруду турар үймөкчилер Капитан Конт Ланг болгаш Патет-Лаонуң эвилел шериглериниң шыңгы удууларынышыкына таварышкан. Үймөкчилер дириг күш болгаш техника талазы-биле улуг когаралдарга таварышп турар.

«Патет-Лаонуң үнү» радионун динизаан болза, Патет-Лаонуң отрядтары Патет-Лаонуң туржунче халжызындаан атакаларын бодаш, Бансенбуни деп камгалап черияна талазынче бурунгаар чоруп орон үймөкчилерниң колонназын атакаалаан. Туучушкуннарың чорудулазында үймөкчилер 20 кижизин өлүртүп когаран. Колонназы артын Сала-Пуке деп чуртакчылык суурнун талазынче аткаарлаан, ол суурну ам бо үеде Патет-Лаонуң шериглери бүзүзөп алган. Вьетнамың чоогунда № 13 оруктан чоруп орган бөлүк үймөкчилер-биле туучушкунун үезинде, эвилел шериглер америк офицерни, ийи тайлазыларын болгаш азын каш үймөкчилерин тудуп алган.

Сиег-Куангтың мурнуу талазынга эвилел шериглер шабар халлашкыны кылгаш, үймөкчилер азын каш гарнизоннарын бүзүзөп алган болгаш оларын уузул чок кылырын туучушкунун чоруду турар.

Динамочулар тишлээн

Динамонун болгаш ДОСААФ-тын адыгы секциялары-биле кады областың шериг комиссары Совет Армияның 43 чыл оюнга турсаактаан бодалга маргылдазын чоруткан. «Караны» 25 метрге туртузупкан. Үе-шактын хемчээли кичи бүртүзүп улам-на кичээндирип, эки түнелче алдап турган.

Баштайгы эки түнелди шериг комиссарының адыгызы Фомин көргүскен, ооң саны он ок-биле 81 болган. «Динамонун» № 3 спортколлективинден Костаной ол эшке чүгле чалгыт сан чедирбэн. Фомин биле Костаной оларга четпаан болза-да, «Динамонун» № 1 спортколлективинден Лудильшиков база эки болган.

Команда талазы-биле түнел мындыг болган: бирги чери—№ 1 спорт бөлүктүн Глиньский, Шинин, Лудильшиков, Евстригеев, Чередиенко олар составтыг спортсменер эзелен; ийги черде—№ 1 спортколлективтиң адыгылары үген.

Маргылдага киришкенерден тилекчи болган спортсменери медеглезери база чөлүтү. Чинкээ, Горев (№ 1 спортколлективтен), Фомин (шериг комиссарынан), Костаной (№ 3 спортколлективтен) олар шилдик мергежиди илереткен.

В. КРАСНИКОВ.

П. Лумумбаны өлүрерин баш бурунгаар белеккөөн турган

ЛОНДОН. (СЭТА). Элизабетвилде бодуну тускай корреспондентиниң чүтүп парлап ундурбушан, «Санди Таймс» солунунун бижик турары болза, Лумумбаны болгаш ооң эштерин дүжүрүшкүн оралдагы бээрге өлүргөн дээрине бүзүрөөр чалгыс-даа кичи Катангада чок-ла боор.

Уе чүдө чугаалап турары болза, «Лумумбаны болгаш ооң өлүкчүлери Омито биле Мполону өлүргөн дугайында динизаанчы ырак мурунда-ла оларын өлүрерин белеккөөп турар деп чүве билдире берген».

Элизабетвилде үш конго патриоттарының өлгөнини дугайында медеглед, ону үүлгеткениниң ийи хонук

Гананың президентизи Нкруманың чагаазы

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Каттышкан Нацпалар Организациязының секретариаты Гананың президентизи Кваме Нкруманың Конгода байдал дугайында айтырып талазы-биле чагаазын парлап үндүргөн.

«Бир эвес бистер Каттышкан Нацпалар Организациязының ат-алдарын хевээр артырарын, Африкага тайбынны хандырып күзөөр болзувуса, ам мынчыңа чаз кемчелерин алдыр эргежок чугула болуу турар үе келген» деп чагаада айтып турар.

«Ам инициативаны Азияны чуртарында шериг дууламчызын кичириштирбашаан, африка чурттар алдыр улурлуг» дээрин Нкрума медеглед турар.

Чагаада чугаалап турары болза, «улут күрүнерден азы НАТО-нуң киржикчилери чурттардан келир инициативаны болгаш дууламчыны көргүзүрени соксадыр ужураут. Конгода кээп турар хей боо-чепес Испанияны хевирлиг хамааты дайын үндүрүп болур болган ол чорук делегейниң бүгү чурттарына улут уржуктары чедир чадавас. Бүгү белги шериг, чартыг шериг болгаш хамааты кижилерин Конгодан доп-дораан үндүрүп ужураут».

Лумумба, Мполо, Омито оларын мага-бодун бээринден Чомбе ойталаан

ПАРИЖ. (СЭТА). Катанганың чалчазы Чомбе база Хаммаршельдиниң Конгода тускай төлөлекчиин Дайландын адыгга чоруткан чагаазына Патрис Лумумба, Морис Мполо, Жозеф Омито оларын мага-бодун оларын эг-бүдөзгө бээринден азы оларын кайда хөржүткенини динизаанчылардан ойталаан медеглезе. Бо чагаа болза, Лумумбаны болгаш ооң ийи эштериниң мага-бодун бээрин негезен Дайландын чагаазына хары болур деп Франс Пресс агенттели динизаанчы турар.

Катанганың эрге-чагыргалары конго маадрыларын хөрүн моон сонгаар-даа «саягыт тударын» болап

Барын-Герман эрге-чагыргаларың кара туразында аажылаашкыны

БЕРЛИН. (СЭТА). Чокта чаз барын-берлин полиция Конго Республиканың империалисттик колонизаторларга өлүргөн премьер-министри Патрис Лумумбага турсаак болдурган кажимыдалды митингиниң чорударында моондактан. Ол митинги «Тайбың дээш, бот-боттарын билчир чорук дээш аныктарын ниитижилең» организациястан болгаш Барын Берлиниң Нейкельн районунга болур улурлуг турган.

Барын-берлин полицияның ол кара-туразында үүлгедин-биле холбаштыр, «Тайбың дээш, бот-боттарын билчир чорук дээш аныктарын ниитижилең» дарагының АДН агентиледин корреспондентиниге медеглезе болза, кажимыдалды митингиниң барын-берлин эрге-чагыргаларың үсекине ук ниитижилге эң-не шийтирли-биле удуураанып турар.

Патрис Лумумбаны өлүргенине буруулу кижилерин эң шыңгы алааларын негезен телеграмманы ниитижилге Каттышкан Нацпалар Организациязының Аймыл чок чорук Чөвүлелине чоруткан дээрин ол динизаан.

Хаак оруунга

Дымтанар хүнде Кызылдың бодалга маргылдазы артырер шөүлүнү чоруткан Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флорунун 43 чыл оюнга турсаактаан хаак маргылдазынга хоорайны шкоаларының 4 командалары киришкен. Команда бүртүлдө 20 хаакчылардан тургустунган. Олар 5 км чери өрткөш 50 м черде тургускан караны алар турган.

Маргылдазын эгезинден-не № 2 шкоалың командазы инициативаны холга алган. Ийги шкоалың халжычы А. Салчаг дистанцияны орту үезин эртип чораш, баксырай берген. Иччала-даа ооң ажи К. Куулар бодунун эжиниң чүкөтөн чоранын карабини болгаш противогазы алг бодунуу-биле катат ийи карабини, ийи противогазы чүкөтөш, оркуту уламчылап чорупкан. Түнелдине № 2 шкоалың хаакчылары бирги чери алган. Олар кара бодаларында ниитизаан биле 91 саны алган базз бирги чери алган. Ийги черде № 1 шкоалың командазы. Даразында черлери № 7 болган № 3 шкоаларың командалары алган.

Чурунта: № 2 шкоалың хаакчызы К. Куулар (оң талазында) бодунун ажи А. Салчагтың чүкөтөн чоранын карабини болгаш противогазы ап тур. Фотоу А. АИРНИИ.

СЭНП ТК-ның болгаш ССРЗ-ның Министрлер Чөвүлелиниң доктаалыга капсырылга

(Тончүзү. Эгези 1-ги арымда). нестерлерин организациялар кылдыр тускай өртемчилерни доктаалга хуусаада (2—3 айларга) чоруду турар.

Дуржулга-көргүзүлгө ажил-агыйын чогаалычы лаборатория болгаш турар ужурут, анаа көдө ажыл-агыйын тускай өртемчилерге кээре ажил-агый бүдүрүлгөниң төстүрлерин болгаш муунакчы технологияны нестерлериниң практика кырынга үргүстүрүп келир, айтырлары чугаалажып көрүп, практикти шийтирилээр болгаш боттарының теоретиктен дөңсөп база ажил ишин мергежип бекдир аргалык болган турар ужурут.

Дуржулга-көргүзүлгө ажил-агыйын чыныгы эртем-техниктиг чөвүлели тургузар, ооң составында дуржулга ажил-агыйын кол тускай өртемчилери, колхозтарын болгаш совхозтарын тускай өртемчилери база муунакчылары, районду удурутчу ажилдакчылары кирер.

Эртем-техниктиг чөвүлел муунакчы бригадаларын, заводларын, фермаларын болгаш тус-тус муунакчыларын практиктик дуржулга-агый үргүзүп өренип көрүп, ол дуржуланы чер-терге тускай өртемчилерге, заводларга, бригадаларга олар ажилды муунакчы аргаларын шийгээп ап, боттарының ажил-агыйлыгына дээр ажилдаан дөш ул дуржуланы көргүзүрениң аргакы-биле нестердир ужурут.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Шетинкин кулчуузу, бажын № 3 ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторунун 24-63, редакторунун ораакчызынын 35,24, пропаганда килдизиниң 23-54, харысалгалыг секретарынын болгаш дежурныйын 23-35, кээре ажил-агый, үлөтүн болгаш траиспорт килдизтериниң 25-38, партия-жамгырал болгаш культура - амыралыг килдизтериниң 37-13, иштинги информация килдизиниң 20-60, чагаа болгаш совет тургузуу килдизтериниң 21-27, даякчалыкчыларын 22-64, бухгалтерияны 31-75, корректорларын 21-47. Солун келбей барганда 32-75 телефонче долгаар.

Буурап дүшкен

ЛОНДОН. (СЭТА). Сонгу Родезияның конституциянын айтырымын талазы-биле конференцияга төлөктер африка партиаларың улур тукчулары—Каунда, Нкумбала олар биле Англияның премьер-министри Макмилланың ужуражышыкы чокка чаа болган. Ужуражышыкы чокка колониалар министри Маклеод, нацияларын кады ажилдакчыларын херектериниң талазы-биле министр Сендс болгаш даштыкы херектер министри Хьюм киришкен.

Африка удурутчулар-биле ужуражышыкы Макмилланың чөпшөрешкени африка хей-интиге «улут дүжү беринишкы» кылдыр, Сонгу Родезияны дугайында айтырыгга англи чазактын «ак-сеткиллиниң» херекчи кылдыр көргүзүрени буржуаз пардалга оралдажып турар. Ыччал

Обласка АГААР-ВОЙДУСТУН байдалы

Бөгүн обласка шокар булуттарлыг хүн болур, чамык черлерге хар чазар болгаш шуурган болур. Хат өй-тамында, чоруту дымзыр. Агаарың температура: дагыг черлерге — 8—11, чамык черлерге—12—17, а Кызылга—14—16 градус суук.

Редактор К. С. ШОЙГУ.

КИНОТЕАТРЛАРГА БӨГҮН

«ВЛКСМ-НИИ 30 ЧЫЛЫ» (улуг зарга): «Кобра деп сүлчээ»—3,30, 5,30, 7,30, 9,30 шактарда; «Чарас»—11 шакта; «Эзулуг кичи дугайында тоонук»—1,30 шакта; биче залга: «Чарас»—2,30 шакта; «Өлүм чок гарнизон»—4,30, 6,30, 8,30 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: уураагга программа—10 шакта; «Хып турар хем»—11,15, 1,15, 3,15, 5,15, 7,15, 9,15 шактарда.

«ВОСТОК»: «Солдаттар»—3,15, 5,15, шактарда; «Хоорай кылдымга»—7,15, 9,15 шактарда.

ОРГАНИЗМИН КАДЫКШЫДАРЫНЫҢ БОЛГаш БЫЖЫГЛААРЫНЫҢ КҮЧҮЛҮГ АРГАЗЫ

МАГА-БОТУН АВААНГЫРЫ БОЛГаш КУЖУ ҮРГҮЛҮЧҮНҮН БЕЛЕКЧИ-БИЛЕ ЧЕДИП АЛДЫНЫП ТУРАП

Куш-культура болза, өкпе азырлары болдурбай, чөм уулу-руучукуз экижил, нерви системаны болгаш шыңгай эштерин быжылгап турар. Куш-культура кижиге энергияны, сергек болгаш амдыралчы өөрүшкүнү немеп берип, ооң ажилга эрга-мергежиди болгаш шыдамыккай чоруун бедилди база кичиниң элекке кырыар чоруун болдурбай хандырып турар.

Лыжа спорту — культурулут даштаалга болгаш хөгжөшкүн болур.

Лыжа спортуна техниказы-биле чөпшөлдөнер! Кадык мага-ботка—кадык омакыш!

Тыва областың санитар - чырыдышыкы Бажын.